

Ruben Mantels

De Week (1909-1912)

‘Het edel spel dat tijdschriften uitgeven heet’

‘Als drie schrijvers bijeenkomen, stichten zij een tijdschrift’, noteerde Victor Ressler op 13 november 1909 in *De Week*.¹ Ressler noemde het oprichten van tijdschriften een ‘nationale ziekte’. Hij leed er zelf aan: *De Week* was het derde blad dat hij in korte tijd lanceerde.² De korte geschiedenis van het blad gunt een intense blik in het Antwerpse letterkundige milieu en illustreert de stellingenstrijd die er op politiek en literair vlak was. *De Week* was een poging om een Vlaamsgezind cultureel weekblad op de markt te brengen, Antwerps, maar gericht op heel Vlaanderen, vrijzinnig, maar verheven boven alle partijen.³

Spiegel van het Vlaamse leven

Op 4 september 1909 verscheen het nulnummer van *De Week*.⁴ Het beheer en de redactie waren gevestigd in de Lange Nieuwstraat 56 te Antwerpen, het adres van Ressler's boekhandel 't Kersouwken. Drie jaargangen lang werd wekelijks een nieuwe editie van *De Week* uitgebracht, tot op 18 mei 1912 het laatste nummer verscheen. Elk nummer opende met een hoofdartikel dat een groter maatschappelijk, politiek of literair thema aansneed, zoals de leerplicht (Pol de Mont), de kunst van Jakob Smits (Jan van Nijlen), literatuur en Vlaamse Beweging (Ary Delen), de Antwerpse gemeenteraadsverkiezingen (Lode Baekelmans) of het vraagstuk van gemengd lager onderwijs

¹ Segher Rabauw [pseud. Victor Ressler], ‘Over onafhankelijke alzijdigheid’, in: *De Week*, 13 november 1909. Over Ressler: J. Paul Lissens en Nico Wouters, ‘Ressler, Victor’, in: *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*. Lannoo, Tielt 1998, p. 2602-2603; Ludo Simons, *Het boek in Vlaanderen sinds 1800. Een cultuurgeschiedenis*. Lannoo, Tielt 2013, p. 246-249 en Lode Baekelmans, ‘De familie van mijn vrouw’, in: *De Vlaamse Gids* 44 (1960), nr. 4, p. 193-210. De drie jaargangen van *De Week* raadpleegde ik in de collectie van cultuurarchief Liberas (Gent) die ze als schenking van Walter Ressler ontving.

² De stichting van *De Week* wordt enkele malen uitdrukkelijk aan Ressler toegeschreven: ‘Editoriaal’, 24 september 1910 en ‘Ingezonden’, 13 april 1912. Ressler had voor *De Week* al *Onze Vlagge* (1897-1898) en *Ontwaking* (1896; 1902-1910) uitgegeven. Zie *Bibliographie van de Moderne Vlaamse Literatuur 1893-1930 door Dr. Rob Roemans. Eerste Deel: De Vlaamse Tijdschriften*. Steenlandt, Kortrijk 1930, p. 47, 71 en 75.

⁴ Een primaire identificatie van het blad in H. de Borger, *Bijdrage tot de geschiedenis van de Antwerpse pers. Repertorium 1794-1914*. Editions Nauwelaerts, Leuven-Parijs, 1968, p. 660-661.

³ De term ‘vrijzinnig’ wordt in deze bijdrage gebruikt in de (Vlaamse) betekenis: niet-confessioneel of niet-gelovig.

(Suzanna Verhulst).⁵ Een bijzonder feestnummer kwam er over Cyriel Buysse.⁶ *De Week* werkte met een ruime kern van medewerkers, aangestuurd door de redactie, en een aantal vaste correspondenten in de grote steden.⁷ Voor Gent was dit een hele tijd de schrijver Richard de Cneudt, voor Brussel de vrijwel onbekende Jef van Diest. Met toneel- en concertverslagen, kunstberichten, recensies van boeken en tijdschriften, politiek nieuws en vertalingen uit de buitenlandse pers wilde *De Week* 'een spiegel' zijn 'waarin het Vlaamsche leven wordt weerkaatst'.⁸

Met uitzondering van Ressler heeft de redactie van *De Week* zich niet bekendgemaakt. Aan de hand van correspondentie valt de samenstelling in grote lijnen te reconstrueren. De eerste redacteur was romanschrijver en bibliothecaris Lode Baekelmans, die gehuwd was met een zus van Ressler, en al sinds de jaren 1890 zijn kompaan was, van toen ze nog 'eeuwige jongens' waren, 'blakend van geestdrift'.⁹ In 1909 en 1910 zocht Baekelmans kopij en correspondenten voor *De Week* en schreef zelf een reeks bijdragen. Aan zijn uitgevers, Lode Opdebeek en Meindert Boogaardt, vroeg hij steun voor het blad.¹⁰ Boogaardt was een Nederlandse uitgever die ook actief was op de Belgische markt.¹¹ Aanvankelijk was hij gevestigd in Rotterdam, vanaf 1908 opereerde hij vanuit Zeist. Tussen 1903 en 1907 gaf hij het tijdschrift *De Vrije Tribune* uit. Van Baekelmans had hij *De zonnekloppers* (1906) en *Dwaze tronies* (1907) op de markt gebracht. Zijn relatie met Baekelmans was hartelijk. Hij stuurde kinderboekjes uit zijn fonds voor het dochtertje van Baekelmans en verbleef bij de familie als hij in Antwerpen was. Op 24 januari 1906 schreef hij aan Baekelmans: 'Hoe komt het toch dat ik nooit meer iets hoorde van het tijdschrift dat we van plan waren op te richten?' Op 30 januari 1906 heette het: 'Hoor gaerne iets naders omtrent het tijdschrift bij gelegenheid'.¹² Op 4 december 1906 schreef Boogaardt aan Baekelmans: 'We zijn van plan van De

⁵ Pol de Mont, 'De Leerplicht in Verband met de Vlaamse Beweging', in: *De Week*, 16 oktober 1909; Jan van Nijlen, 'Jakob Smits', in: *De Week*, 20 november 1909; Ary Delen, 'Flaminganten en literators', in: *De Week*, 27 november 1909; Hendrik Rossauw [pseudoniem Lode Baekelmans], 'De Drie LLL aan het werk', in: *De Week*, 8 januari 1910 en Suzanna Verhulst, 'Coëducatie op de lagere school', in: *De Week*, 6 mei 1911.

⁶ 'Cyriel Buysse. Feestnummer', *De Week*, 8 april 1911.

⁷ Een 'Lijst der medewerkers' is afgedrukt in het eerste nummer van de tweede jaargang (*De Week*, 1 oktober 1910, p. 7).

⁸ 'Ons Doel', in: *De Week*, 4 september 1909.

⁹ Victor Ressler, 'Pan-Germanisme en Pruisendom', s.d. Zie ook Baekelmans, 'De familie van mijn vrouw', p. 194: 'Victor en ik belegden in die jaren veel vergaderingen om Vlaanderen te redden, het mensdom te dienen of de literatuur op hoger peil te helpen brengen!'

¹⁰ Lode Opdebeek aan Lode Baekelmans, 3 september 1910. Alle stukken zijn afkomstig uit de collectie van het Letterenhuis Antwerpen, tenzij anders vermeld.

¹¹ Louis Putman, 'Meindert Boogaardt Jun. Begin en einde van een uitgever', in: *Uitgelezen Boeken* 2 (1982), nr. 2, p. 3-14 en Lode Baekelmans, 'Tussen Keulen en Parijs', in: *Ontmoetingen*. Clauwaert, Leuven 1951, p. 189.

¹² Boogaardt aan Baekelmans, 24 januari 1906, 30 januari 1906 en 4 juni 1908.

Vrije Tribune een weekblad te maken, in de geest van den Groene', waarmee *De Groene Amsterdammer* bedoeld werd.¹³ Met Jan Eelen en Gustaaf Vermeersch zou Baekelmans de redactie voor België gaan waarnemen, tot Boogaerdt op 15 juni 1907 de handdoek in de ring gooide: 'Het blad kost mij handen vol geld'.¹⁴

Als het om tijdschriften ging, was Baekelmans vaak van de partij.¹⁵ Hij had korte of langere tijd in de redactie gezeten van *Ontwaking* (1896; 1901-1910), *Onze Vlagge* (1897-1898) en *Alvoorder* (1900-1901), en was betrokken geweest bij *Het Weekchrift voor Vlaanderen* (1902).¹⁶ Na de teloorgang van *Ontwaking* en het einde van zijn redacteurschap van *De Week* schreef hij aan een vriend: 'Nu heb ik geen eigen blad meer.'¹⁷ Lang zou het niet duren. Vanaf 1913 zocht hij al kopij en medewerkers voor *De Tijd* (1913-1914), een 'Vlaamsch letterkundig maandschrift' dat tot aan de Eerste Wereldoorlog zou bestaan.¹⁸ Altijd was de bakermat Antwerpen en het thema literatuur, dat soms werd aangevuld met journalistiek. In een terugblik uit 1951 schreef Baekelmans niet onterecht: 'In mijn jonge jaren beoefenden we vlijtig het edel spel dat tijdschriften uitgeven heet.'¹⁹

Op 25 juni 1910 bood Baekelmans aan Hendrik Coopman het Brussels correspondentschap van *De Week* aan.²⁰ In ruil voor een tweewekelijkse brief over het leven in de hoofdstad kon Coopman een gratis abonnement en een bescheiden honorarium ontvangen. Verheugd schreef Baekelmans ook: 'De Week wordt (ik was zoo gelukkig geldmiddelen te vinden) vergroot en verspreid over het Vl land van af 1 Oct'. Ook Herman Van Puymbrouck had vernomen dat het weekblad een transfer had ondergaan: 'Ik heb ergens gelezen dat "De Week" over gegaan is in handen van letterkundigen', schreef hij aan Baekelmans, en hij voegde er vreemd genoeg aan toe: 'dat is een stellig voorteeken van zijn (lichamelijken) dood'.²¹ De berichten van Baekelmans en Van Puymbrouck verwezen naar de figuur van Boogaerdt, die zonder veel ruchtbaarheid *De Week* in handen had genomen.

¹³ Meindert Boogaerdt aan Lode Baekelmans, 4 december 1906.

¹⁴ Boogaerdt aan Baekelmans, 15 juni 1907.

¹⁵ Zie ook Baekelmans 'zelfportret als tijdschriftredacteur in 'Tussen Keulen en Parijs', p. 180-190.

¹⁶ Roemans, *De Vlaamsche Tijdschriften*, p. 71, p. 75 en p. 105 (*Ontwaking*), p. 47 (*Onze Vlagge*), p. 53 (*Alvoorder*), p. 61 (*Het Weekchrift voor Vlaanderen*) en p. 131 (*De Tijd*).

¹⁷ Baekelmans aan 'Waarde vriend '[David Bles], 6 april 1911.

¹⁸ Baekelmans aan Herman Broeckeaert, 1 februari 1914.

¹⁹ Baekelmans, 'Tussen Keulen en Parijs', p. 187.

²⁰ Baekelmans aan Coopman, 25 juni 1910.

²¹ Van Puymbrouck aan Baekelmans, [1910].

Aan de medewerkers van *De Week* werd de overname meegedeeld in een circulaire van 30 augustus 1910.²² De lezers kregen het nieuws in het laatste nummer van de eerste jaargang. Op 24 september 1910 liet Ressler weten dat ‘eenige belangstellende vrienden’ *De Week* hadden overgenomen, en dat hij alleen nog maar als drukker zou optreden.²³ In geen van beide boodschappen viel de naam van Boogaardt: die koos er blijkbaar voor om achter de schermen te opereren en verschijnt alleen in de brieven van Baekelmans als uitgever van *De Week*. De circulaire was ondertekend door ‘de redactie’, en dat waren Lode Baekelmans en Leo van Riel. Maar al spoedig kwam Van Riel alleen te staan.

Baekelmans, Delen en Van Riel

Van Riel en Baekelmans hadden samen in de redactie van *Alvoorder* gezeten en elkaar rond de eeuwwisseling ontmoet in De Kapel, de legendarische ontmoetingsplek van het Antwerpse kunstleven.²⁴ Ook Ressler behoorde tot de generatie van De Kapel, net als een hele reeks medewerkers van *De Week*: Amand de Lattin, Jan Eelen, Emmanuel de Bom, Oscar Six, Jan van Nijlen en Ary Delen. In zijn onuitgegeven memoires legt Delen een rechtstreeks verband tussen De Kapel en *De Week*, met als tussenstation *Het Weekchrift voor Vlaanderen* dat Baekelmans samen met De Lattin 29 nummers lang had uitgegeven in 1902.²⁵ *De Week* was volgens Delen gewoon een nieuwe poging om een Vlaamsgezind, cultureel weekblad te lanceren, waarvoor gerecruteerd werd in de generatie die gevormd was in De Kapel en aan het Antwerpse atheneum bij Pol de Mont.²⁶ Deze bewering van Delen vindt een echo in een brief van Stijn Streuvels aan De Bom, waarin de man uit het Lijsternest het had over ‘de kapelmannetjes uit de “Week”’.²⁷

²² Een exemplaar is bewaard in de correspondentie van Baekelmans aan *De Week*-medewerker Jules Temmerman (Hugo van Walden).

²³ Victor Ressler, ‘Aan den Lezer’, in: *De Week*, 24 september 1910.

²⁴ Ressler, ‘Een halve eeuw geleden’, in: *Lode Baekelmans. Ter eere. 1945. I*. De Sikkel, Antwerpen 1946, p. 42-43 en Stijn Vanclooster e.a., *De Kapel. Tussen droom en daad. Anarchie en artistieke heropleving in Antwerpen rond 1900*. VZW Eugene van Mieghem, Antwerpen 2013, p. 78-94.

²⁵ Memoires Ary Delen. Met dank aan Jan Robert en aan mevrouw Katia Timmermans voor de toelating om de memoires te raadplegen.

²⁶ Onder andere Herman van Puymbrouck, Lode Baekelmans, Victor Ressler, Armand de Lattin en Ary Delen zelf waren oud-leerlingen van De Mont. Zie Ludo Stynen, *Pol de Mont. Een tragisch schrijversleven*. Polis, Antwerpen 2017, p. 295.

²⁷ Stijn Streuvels aan Emmanuel de Bom, 14 april 1911, uitgegeven in: Kathryn Smits, *“Een aardig bundeltje brieven. Stijn Streuvels en Emmanuel de Bom. De briefwisseling van de jaren 1900-1914*. Uitgeverij Pelckmans, Kapellen 2005, 628S; zie ook 594B.

Delen had meegewerkt aan *Alvoorder* en *Het Weekchrift voor Vlaanderen* en hij zou ook korte tijd zetelen in de redactie van *De Week*.²⁸ Dat beweert hij in zijn memoires en dat wordt ondersteund door een brief aan Max Rooses van 5 mei 1910.²⁹ In een kleine polemieek in de kolommen van *De Week* eiste Delen zelfs het medestichterschap van het blad op.³⁰ Delen recenseerde en schreef geruchtmakende stukken, waaronder een ophefmakende kritiek aan het adres van Hugo Verriest. Maar na de eerste jaargang stopte zijn medewerking, wat niet belette dat Boogaerdt in de loop van 1910 Delens debuut *Prinskensdag* uitgaf. De flamboyante Delen vond dat *De Week* na zijn vertrek tot 'geheel kleurloos 'verwaterd' was.³¹

Was de nieuwe redacteur, Van Riel, de opvolger van Delen? Wellicht wel. Van Riel was dichter, vertaler en gaf muziekgeschiedenis aan het Conservatorium. Zijn carrière in de Antwerpse ambtenarij beëindigde hij als bureeloverste aan het nieuw opgerichte Museum van de Vlaamsche Letterkunde.³² Als literator had Van Riel vooral succes met zijn metrische vertalingen van opera- en theaterwerk. Veel van zijn werk werd op de planken gebracht in de Koninklijke Vlaamse Opera. Bij gelegenheid van de opvoering van *Hoffmann's vertellingen* in januari 1912 liet hij als vertaler een gelegenheidsgedicht afdrukken in *De Week*, dat begon met de regel: 'Ik ben de trouwe Muze van den dichter.'³³ In *De Vlaamsche Gids* voerde Van Riel de kroniek 'Fransche Letteren'. Daarover schreef hij in 1911 aan redacteur Maurits Sabbe: 'Ik moet u niet zeggen wát 'n ondankbaar werk dit is. Eigenlijk heb ik er veel werk en weinig plezier bij, omdat de Fransche letteren mij minst van al aantrekken.'³⁴ Toch zou Van Riel de rubriek tot in de jaren 1930 behouden. 'De eer regelmatig aan den Vl. G. verbonden te zijn' was naar eigen zeggen groter dan de afkeer voor het Frans.

Net als Baekelmans zocht Van Riel kopij voor *De Week*.³⁵ Op 5 november 1910 maakte *De Week* bekend dat Baekelmans uit de redactie trad en enkel nog als medewerker zou optreden. De reden is te vinden in een brief van Baekelmans aan Meindert Boogaerdt, vermoedelijk van oktober

²⁸ 'Ary Delen over Willem Elsschot en zichzelf', in: *Sprekende schrijvers. Nederlandsche en Vlaamsche letterkundigen in gesprek met G.H. 's-Gravesande*. Meulenhoff, Amsterdam 1935, p. 187; 'A.J.J. Delen', in: *Ontmoetingen*, p. 191-199 en Stefan van den Bossche, 'De flamboyante verschijning van Ary Delen (1883-1960). "Ik heb de pest aan het literatuurtje-spelen van sommige hol-klinkende vaten"', in: *Nieuw Letterkundig Magazijn* 22 (2004), nr. 1, p. 2-9.

²⁹ Delen aan Max Rooses, 5 mei 1910.

³⁰ Ary Delen, 'Een hartig woord?', in: *De Week*, 6 april 1912; Victor Ressler, 'Mijn waarde Hoofdopsteller', in: *De Week*, 13 april 1912 en Ary Delen, 'Waarde Heer Hoofdopsteller', in: *De Week*, 27 april 1912.

³¹ Memoires Ary Delen.

³² Gwennie Debergh, *Lof van het stof. Een geschiedenis van het AMVC Letterenhuis*. Manteau, Antwerpen 2008, p. 93-99 en 'Een verrassend sterfgeval. Leo van Riel overleden', in: *De Nieuwe Gazet*, 28 juni 1935.

³³ 'Hoffman's Muze', in: *De Week*, 20 januari 1912.

³⁴ Van Riel aan Maurits Sabbe, 8 februari 1911.

³⁵ Bijvoorbeeld Van Riel aan Sabbe, 8 februari 1911 en Van Riel aan De Cock, 30 augustus 1910.

1910. Uitgever en redacteur hadden een meningsverschil over de richting van het blad en in het belang van *De Week* trad Baekelmans terug: 'Ik verkies nu af te treden, nu het nog tijd is om in vriendschap te scheiden.'³⁶

In juni 1910 berichtte Baekelmans nog enthousiast over een nieuwe geldschieter: Meindert Boogaardt. In augustus 1910 verzond hij samen met Van Riel de omzendbrief naar alle medewerkers van *De Week* en in oktober 1910 gaf hij er de brui aan. Vermoedelijk heeft Van Riel het werk alleen voortgezet, bijgestaan door een redactieraad. Op 15 september 1911 ondertekende hij in ieder geval als 'hoofdopsteller' een brief naar de medewerkers, om de derde jaargang 1911-1912 voor te bereiden.³⁷ Al de kopij werd verwacht op zijn thuisadres in de Werbrouckstraat. De druk werd nog altijd verzorgd door Ressler. Vermoedelijk was Boogaardt nog steeds uitgever, en verklaart het stopzetten van zijn uitgeversbedrijf in maart 1912 waarom *De Week* er in mei 1912 abrupt mee ophield.³⁸

'Een toenemenden byval'

Net als over de redactie zijn we over het bereik van *De Week* alleen maar onrechtstreeks geïnformeerd. Er is geen tijdschriftarchief, er zijn geen abonnementslijsten, er zijn geen cijfers. Aan het einde van de eerste jaargang besloot Ressler dat *De Week* in ieder geval zijn plaats op de tijdschriftenmarkt veroverd had. Met de middelen van Boogaardt kon *De Week* van vier op acht pagina's gebracht worden, in een aantrekkelijk formaat en op 'mooi getint papier'.³⁹ De promotie werd opgevoerd. *De Week* introduceerde de formule van een halfjaarlijks abonnement in maart 1911 en bood boekenpakketten aan, 'uitsluitend voor de lezers van *De Week*', met werk van huisauteurs als Oscar Six, Gustaaf Vermeersch en Emmanuel de Bom.⁴⁰ 'Vlamingen! leest en verspreidt *De Week*', luidde de oproep van de redactie, die halverwege de tweede jaargang mocht melden dat haar blad in 47 gemeenten verdeeld werd.⁴¹ Verschillende cafés en lokalen namen een abonnement voor hun leden en klanten. Antwerpenaren, bijvoorbeeld, konden *De Week* lezen in de Vlaamse Opera, in

³⁶ Baekelmans aan 'W.[aarde] B.[oogaardt]', [oktober 1910]. De brief, die wellicht als klad gediend heeft voor de uitgaande versie, maakt deel uit van een map met 25 brieven uitgewisseld tussen Baekelmans en Boogaardt.

³⁷ Circulaire 'Redactie *De Week*', 15 september 1911.

³⁸ Putman, 'Meindert Boogaardt', p. 13.

³⁹ Victor Ressler, 'Aan den Lezer', in: *De Week*, 24 september 1910. Sinds nr. 27 (2 april 1910) verscheen *De Week* op vier pagina's.

⁴⁰ 'Onze halfjaarlijkse abonnementen', in: *De Week*, 11 maart 1911 en *De Week*, 24 september 1910, p. 4 (advertentie boekenpakket).

⁴¹ 'Onze brievenbus', in: *De Week*, 11 februari 1911, p. 9.

het lokaal van Help U Zelve in de Volksstraat en in het 'Vlaamsch Huis 'aan de Keyzerlei'.⁴² Bij het begin van de derde jaargang 1911-1912 had Van Riel het over 'een toenemenden byval' voor *De Week* en over een 'steeds in aantal vermeerderende abonneenten'.⁴³

Rond een aantal thema's heeft *De Week* in ieder geval bijval verworven. De lange campagne voor Cyriel Buysse, die liep van Ary Delens 'Paster Hugo Verriest en de Vlaamsche letterren' (16 juli 1910) tot het Cyriel Buysse nummer van 8 april 1911 deed veel stof opwaaien.⁴⁴ *De Week*-medewerker Van Puymbrouck publiceerde een monografie over Buysse, die weerklink kreeg in het blad en die door Buysse gewaardeerd werd; de schrijver zelf publiceerde op 1 oktober 1910 het polemische 'Mijn "kop"' en stond gedurende de campagne in correspondentie met Ressler, Baekelmans en Van Puymbrouck.⁴⁵ De inzet van het debat – de miskenning van Buysse in de traditionele (katholieke) literatuurkritiek – zorgde voor heel wat reactie. 'Nog nooit heeft "De Week" zoveel belangstelling gewekt als tegenwoordig, – maar dat heeft voor gevolg dat wij steeds overvloed van kopij hebben', liet het blad in november 1910 weten.⁴⁶ Het Buysse nummer zelf was in een paar dagen uitverkocht.⁴⁷ Het nummer met 'het Koppen stuk' van Cyriel Buysse zelf werd een collector's item.⁴⁸ Oud-redacteur Delen had Toussaint van Boelaere, die een exemplaar had willen bemachtigen, moeten teleurstellen: hij zond de Brusselse schrijver zijn geld terug 'omdat ik er niet in gelukt ben een ex. van *De Week* te koopen. Letterlijk uitverkocht'.⁴⁹ Boekhandel 't Kersouwken voer wel bij de campagne van *De Week*. In de maand van het Buysse nummer had het achthonderd exemplaren van diens werk verkocht.⁵⁰

Het is hoofdzakelijk aan de zaak-Buysse dat *De Week* zijn plaats in de literatuurgeschiedenis te danken heeft. Maar *De Week* was meer dan Buysse. Het blad besteedde ook aandacht aan andere thema's: de zaak rond volksvertegenwoordiger Leo Augusteyns, die geboycot werd door de franskiljonse top van de Liberale Partij; de acties tegen de Ligue pour la Liberté des Langues (de

⁴² Overzichten van de 'lokalen, cafés en estaminetten' waar *De Week* gelezen kon worden, o.a. in *De Week*, 27 mei 1911 en 27 april 1912.

⁴³ Circulaire 'Redactie De Week', 15 september 1911.

⁴⁴ Joris van Parys, *Het leven, niets dan het leven. Cyriel Buysse en zijn tijd*. Houtekiet, Antwerpen 2007, p. 375-409.

⁴⁵ Herman van Puymbrouck, *Cyriel Buysse en zijn land*. Victor Ressler, Antwerpen 1911, aangekondigd in *De Week* van 18 maart 1911. Zie ook Van Puymbrouck, 'Cyriel Buysse', in: *De Week*, 31 december 1910 en Cyriel Buysse: 'Mijn "kop"', in: *De Week*, 1 oktober 1910.

⁴⁶ 'Kronijk van de week', in: *De Week*, 26 november 1910.

⁴⁷ 'Kronijk van de week', in: *De Week*, 15 april 1911.

⁴⁸ Dina Logeman-Van der Willigen aan Baekelmans, 4 december 1910.

⁴⁹ Delen aan 'Waarde [Toussaint]', 27 april 1911.

⁵⁰ 'Wordt Buysse gelezen', in: *De Week*, 29 april 1911.

'drie-ellen-mannen'), de perikelen rond het praalgraf van Peter Benoit in Antwerpen; de manifestaties voor de vernederlandsing van de universiteit van Gent.⁵¹ In de derde jaargang, waarin *De Week* ondertiteld werd als een *Vrijzinnig Vlaamschgezind orgaan*, werden de thema's ook politieker, Antwerpser en meer dan vroeger gericht op het onderwijs en de taalstrijd. Soms leek het blad op het orgaan van de Liberale Volkspartij, waarvoor *De Week*-medewerkers Fons Christiaens, Emiel Uytterhoeven en Arthur Cornette 'openbare leergangen' verzorgden.⁵² De bekende letterkundigen uit de beginperiode – Baekelmans, Delen, Van Puymbrouck, Van Nijlen, Ressler en De Mont – waren verdwenen. Toch bleef er aandacht voor literatuur, bijvoorbeeld in de editoria's en in de berichtgeving van de Gentse correspondent Richard de Cneudt over de Virginie Lovelinghulde van 1912. Van de Vereniging van Vlaamsche Letterkundigen verschenen er af en toe verslagen.⁵³

Wie las *De Week*? Ger Schmook herinnerde zich *De Week* als een blad voor 'Antwerpens flamingantische en liberaal-progressistische "intellectuele" burgerij'.⁵⁴ Zelf profileerde *De Week* zich als 'een intellectueel blad'.⁵⁵ Het vertolkte een progressieve stem, met vooruitstrevende standpunten over de vrouwenbeweging en het vrouwenkiesrecht.⁵⁶ In het weekblad publiceerden vrouwen als Suzanna Verhulst (van de Antwerpse Vrouwenvereniging), Rosa de Guchteneere (de bekende Vlaamsgezinde feministe), Siska van Daelen (dichteres, en als Fanny Delvaux gehuwd met Victor Ressler), Dina Logeman-Van der Willigen (Scandinaviste) en een aantal anderen onder pseudoniem.⁵⁷

Onzijdig en alzijdig

⁵¹ De affaire-Augusteyns in Daniël Vanacker, *Een averechtse liberaal. Leo Augusteyns en de liberale arbeidersbeweging*. Gent, Liberaal Archief 2008, p. 287-288.

⁵² 'De Lib. Volkspartij van Antwerpen', in: *De Week*, 2 december 1911 en volgende nummers.

⁵³ Zie onder andere 2 december 1911 en 9 december 1911 voor berichtgeving over de Vereniging van Vlaamsche Letterkundigen; De Cneudt berichtte onder andere 13 januari 1912, 27 januari 1912, 30 maart 1912, 20 april 1912, 4 mei 1912 en 11 mei 1912 over Loveling.

⁵⁴ Ger Schmook, *Stap voor stap langs kronkelwegen. Gedenkschriften*. De Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen-Amsterdam 1976, p. 137.

⁵⁵ Leo Meert, 'Een blad voor Vlamingen', in: *De Week*, 2 oktober 1909.

⁵⁶ Liselotte Vandenbussche, *Het veld der verbeelding. Vrijzinnige vrouwen in Vlaamse literaire en algemeen-culturele tijdschriften (1870-1914)*. KANTL, Gent 2008, p. 170-174 en p. 371-386.

⁵⁷ Enkele voorbeelden: Suzanna Verhulst, 'Coëducatie op de lagere school', in: *De Week*, 6 mei 1911; L.Z., 'Waarom eischen wij vrouwenkiesrecht?!', in: *De Week*, 6 mei 1911; Rosa de Guchteneere, 'Over moedwillige praatjes, ernst en vrouwenstemrecht', in: *De Week*, 24 juni 1911; Siska van Daelen, 'Ik ben een kind uit Vlaanderland', in: *De Week*, 2 september 1911; Phil. A., 'De vrouwenbeweging te Antwerpen', in: *De Week*, 3 februari 1912.

Het Vlaamse kranten- en tijdschriftenlandschap aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog was verzuild.⁵⁸ Aan de ene kant waren er liberale tijdschriften, zoals *De Vlaamsche Gids*, aan de andere uitgesproken katholieke tijdschriften als *Dietsche Warande & Belfort*. Maar in de lijn van *Van Nu en Straks* kwamen er ook nieuwe bladen die zich boven de dogma's en beschouwingen wilden plaatsen, en die – voor zover dat mogelijk was – vanuit een neutraal standpunt literatuur en kunst wilden bedrijven.⁵⁹ Tot die groep kan *De Week* gerekend worden. Al in het eerste editoriaal profileerde het zich als 'een algemeen, onpartijdig Vlaamsch weekblad' dat inzette op een oud verlangen van de Vlaamse Beweging: 'buiten de partijen en boven 't politiek geharrewar' de krachten te bundelen voor de 'geestelijke en economische grootmaking van Vlaanderen', want waren de 'gemeenschappelijke stambelangen' niet zoveel groter dan de levensbeschouwelijke verschillen.⁶⁰ Het blad volgde daarmee het pad van *Iris*, *Nieuw Leven* en *De Boomgaard*, nieuwe Vlaamse tijdschriften die zich ook niet wilden binden aan een zuil.⁶¹

De Week wilde vrij en onafhankelijk zijn. Maar de medewerkers behoorden hoofdzakelijk tot het liberale en niet-confessionele kamp. Ressler zelf kende een ontwikkeling van anarchist naar liberaal; *De Week* is het laatste letterkundig-maatschappelijk blad dat hij uitbracht, alvorens de journalistiek (*Het Laatste Nieuws*) en de politiek (de Liberale Volkspartij en de Antwerpse gemeenteraad) hem bijna volledig opslokten. Baekelmans was notoir vrijzinnig. Delen, die aan de eerste jaargang meewerkte, had een radicaal socialistisch profiel. Ook de gunstige receptie van *De Week* in liberale balden als *Vlaamsche Gazet* van Julius Hoste en het Antwerpse maandblad *De Standaard* droegen niet bij tot het idee van neutraliteit.⁶² Het pluralistische karakter van het feitelijk vrijzinnige blad uitte zich in de praktijk door het plaatsen van stukken van de dichter Jan van Nijlen over het katholieke congres van Mechelen, door bloempjes te werpen naar *Dietsche Warande en Belfort* ('stellig het interessantste der katholieke tijdschriften'), door het goedkeurend afdrukken van

⁵⁸ Jacqueline Bel, *Bloed en rozen. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur 1900-1945*. Amsterdam, Prometheus 2018, p. 67-69.

⁵⁹ Christophe Verbruggen, *Schrijverschap in de Belgische belle époque: een sociaal-culturele geschiedenis*. Vantilt, Nijmegen 2009, p. 254-259; Jean Weisgerber, *De Vlaamsche literatuur op onbegane wegen. Het experiment van "De Boomgaard" 1909-1920*. De Vries-Brouwers, Antwerpen [1956], p. 20-21.

⁶⁰ 'Ons doel', *De Week*, 4 september 1909 (opgenomen in Raymond Vervliet, *De literaire manifesten van het fin de siècle in de Zuidnederlandse periodieken 1878-1914. II. Materiaalverzameling*. Universa, Wetteren 1982, p. 485-486). Zie ook Leo Meert, 'Een blad voor Vlamingen', in: *De Week*, 2 oktober 1909: 'Niet een liberaal, katholiek, socialistisch blad, maar een blad voor den Vlaamschen stam'.

⁶¹ Christophe Verbruggen, 'Tijdschriften en literaire strategieën na Van Nu en Straks. Carrièreplannen met *Iris* (1908) en *Nieuw Leven* (1907-1910)', in: *Revue belge de philologie et d'histoire* 83 (2005), p. 1278-1279.

⁶² 'De Week', in: *De Standaard*, 1909, nr. 7, p. 3 en 'Vlaamsch Leven te Antwerpen', in: *Vlaamsche Gazet*, 7 oktober 1909, p. 1 en 'Woorden van Em. de Laveleye', in: *Vlaamsche Gazet*, 21 oktober 1909, p. 1.

een brief van Alfons Van de Perre over de Vlaamsche Hoogeschool en door het onpartijdig recenseren van nieuwe boeken.⁶³

Op 22 januari 1910 leverde Delen een ongenadige bespreking af van de roman *Passiebloemen* van Lucy D'Autretsch die verschenen was bij Meindert Boogaardt, de uitgever van Baekelmans en Delen, die adverteerde in *De Week* en die tot de vrienden gerekend werd. 'Wat een vies boek', opende het stuk van Delen.⁶⁴ Een week later vulde Van Puymbrouck, de Cyriel Buyssekenner, die net als Baekelmans gehuwd was met een zus van Ressler, de rubriek 'boekbesprekingen' met een zeer gereserveerd stuk over *Het ivoren aapje* (1909) van Herman Teirlinck.⁶⁵ De recensie verscheen pal naast een reclame-advertentie voor *De doolage* (1905), een ander boek van Teirlinck, dat bij Boogaardt verschenen was en dat 't Kersouwken aanbood aan een voordelige prijs. Het voorbeeld illustreert nog eens het voordeel dat Ressler uit *De Week* haalde. Hij kon reclame maken voor boeken die hij zelf uitgaf en die de lezers ook bij hem konden kopen.⁶⁶ Behalve Boogaardt en Ressler adverteerden ook de uitgevers Van Dishoeck, Meulenhoff en Hollandia-Drukkerij in *De Week*.

In een polemieek met *De Boomgaard* scherpte Ressler de strekking van *De Week* nog verder aan.⁶⁷ De Boomgaarden hadden neutraliteit in hun programma omschreven als het weren van 'alle persoonlijke opvattingen op geestelijk, godsdienstig of wijsgeurig gebied' in literatuur en kritiek.⁶⁸ Ressler nam deze beginselverklaring vervolgens in *De Week* op de korrel. Hij vroeg zich af wat er nog overbleef van de kunst, als de persoonlijkheid van de kunstenaar werd uitgevaagd. Hoe kon men letterkunde van levensopvatting scheiden zonder dat ze bloedloos werd? Tegenover de (volgens hem) steriele neutraliteit van *De Boomgaard* plaatste Ressler de 'onafhankelijke alzijdigheid' van *De Week*.⁶⁹ Bij een andere gelegenheid maakte hij een vergelijking tussen een 'allessparende onzijdigheid' (*De Boomgaard*) en een 'niets-ontzienende ál-zijdigheid' (*De Week*).⁷⁰ Inspiratie voor

⁶³ Jan van Nijlen, 'Na het Congres van Mechelen', in: *De Week*, 9 oktober 1909; 'Tijdschriften', in: *De Week*, 6 november 1909; Doctor Van de Perre, 'Voor de Vlaamsche Hoogeschool', in: *De Week*, 26 november 1910.

⁶⁴ 'Boekbesprekingen', in: *De Week*, 22 januari 1910. Lucy d'Autretsch was een pseudoniem van Lucy Mary Pierson-Franssen, die bekender werd als Ellen Forest. Zie Bel, *Bloed en rozen*, 355.

⁶⁵ 'Boekbesprekingen', in: *De Week*, 29 januari 1910.

⁶⁶ *De Week*, 16 april 1910 en Ressler aan De Bom, 19 april 1910, 29 april 1910 en 9 maart 1912.

⁶⁷ Rabauw, 'Over onafhankelijke alzijdigheid', 13 november 1909.

⁶⁸ Weisgerber, *De Vlaamsche literatuur*, p. 30-33. Het dispuut tussen *De Boomgaard* en *De Week* ging ten dele ook over de erfenis van Van Nu en Straks, zie Joris Janssens, *De weifelende ezel. Over Vlaamse identiteit en Nederlandse poëzie, 1893-1925*. Nijmegen, Vantilt 2006, p. 47; Smits, *Een aardig bundeltje brieven*, 544S en 545B en Manu van der Aa, *Tatave! Paul-Gustave van Hecke. Kunstpaus - modekoning - salonsocialist*. Tiel, Lanoo 2017, p. 65 en 67.

⁶⁹ Rabauw, 'Over onafhankelijke alzijdigheid', 13 november 1909.

⁷⁰ 'Ons doel', 4 september 1909.

deze standpunten had hij gevonden bij *Van Nu en Straks* en bij Vermeylen. Zij zou tot aan het laatste nummer de doctrine blijven, en keerde herhaaldelijk terug in de redactionele commentaren. Het idee van ‘onpartijdigheid’ hield voor een man als Ressler in dat men ‘steeds en overal zijn waarheid durft verkonden’.⁷¹

De Boomgaard en De Week

Tussen *De Week* en hun ‘ridderlijke’ confraters van *De Boomgaard* bleven de speldeprikjes een tijdlang over en weer gaan.⁷² Onder andere over Buysse werd er geruzied.⁷³ De gewezen Van Nu en Straks'ers Streuvels en De Bom, die een niet al te ijverige medewerker van *De Week* was, volgden het Antwerpse schouwspel tussen Boomgaarden en ‘Wekelingen’ in hun brieven op.⁷⁴

Het tijdschrift *De Boomgaard*, dat veel bekender is geworden dan het weekblad *De Week*, was een maand later gelanceerd, in november 1909, als een ‘algemeen geïllustreerd maandschrift voor literatuur en kunst’. Het zou twee jaargangen blijven bestaan. André de Ridder was redactiesecretaris en gangmaker. De Antwerpse schrijver had nog meegewerkt aan *Ontwaking* van Ressler en pogingen ondernomen om zich binnen te werken in het Gentse literaire tijdschrift *Nieuw Leven*, maar het was Ressler die met de buit ging lopen.⁷⁵ In 1910 verschenen er nog drie dubbelnummers van het fusietijdschrift *Ontwaking en Nieuw Leven*. Van belang is dat Ressler (als beheerder-uitgever) en Baekelmans (als redacteur) op hetzelfde ogenblik zowel een literair tijdschrift (*Ontwaking*) als een cultureel weekblad (*De Week*) uitgaven, en dat de concurrentieslag in de tijdschriftenwereld mede de animositeit tussen *De Boomgaard* en *De Week* veroorzaakte (ondanks de retoriek over ‘gemeenschappelijke stambelangen’). In een brief aan Jan van Nijlen noemde De

⁷¹ ‘Aan den lezer’, 24 september 1910.

⁷² Anderzijds was er ook wel interactie tussen beide Antwerpse uitgaven. Ressler gaf *De Boomgaard*-redacteur Hugo van Walden uit, figuren als Arthur Cornette en Jan van Nijlen publiceerden zowel in *De Week* als in *De Boomgaard*. Van Nijlen besprak *Les lettres flamandes d'aujourd'hui* van De Ridder in *De Week* (16 oktober 1909) en er werd zelfs geadverteerd voor De Ridders boek (1 januari 1910).

⁷³ ‘Enkwest over Cyriel Buysse’, in: *De Boomgaard* 2 (1911), p. 208 en ‘Buysse-concurrentie’, in: *De Week*, 15 april 1911.

⁷⁴ Smits, *Een aardig bundeltje brieven*, 544S, 545B, 546B (citaat) en 562B.

⁷⁵ Weisgerber, *De Vlaamse literatuur*, p. 22-29; Bel, *Bloed en rozen*, 351-355 en Verbruggen, ‘Tijdschriften en literaire strategieën’, p. 1269-1274.

Ridder *De Week* 'een oneerlijk blad'.⁷⁶ In een editoriaal in *De Week* werd De Ridder 'den hofnar der Vlaamsche litteratoren' genoemd en 'een kleinmeester der kritiek'.⁷⁷

Tussen blad en tijdschrift was er ook een verschil van stijl en literatuuropvatting. Op zaterdag 20 november 1909 zond *De Boomgaard*-redacteur Gust van Roosbroeck 'Een antwoord' in op de aanval van Ressler.⁷⁸ *De Boomgaard* was inderdaad een literair tijdschrift dat zich bij geen enkele overtuiging wilde aansluiten. Maar ze had wel degelijk een programma: dat van de schoonheid, en de schoonheid alleen. Het ergerde Ressler opnieuw dat De Boomgaardeners – hij noemde ze nu 'ziekelijke snobskens' – niet begrepen hoe schoonheid zonder overtuiging alleen maar hol kon zijn.⁷⁹ De kunst om de kunst die zij bedreven was voor hem een 'ijdel spel'. Tegenover het hyper-esthetisme van *De Boomgaard* kwam Ressler tot het begrip van een 'sociale kunst'.⁸⁰ De literatuur, en de maatstaf om haar te beoordelen, mocht niet confessioneel zijn, maar ook niet zuiver literair of esthetisch: een auteur en zijn oeuvre konden alleen maar beoordeeld worden in relatie tot hun belang voor het volk. Ressler – die in 1912 de maatschappij Volkskracht oprichtte en toetrad tot de Liberale Volkspartij – vond dat de ethische grondslag van literatuur gelegen was in haar sociale bewogenheid. Daarmee was ook de plicht van de schrijver bekend. Maar in wezen waren beide stellingen negentiende-eeuws en was het de meer autonome literatuuropvatting van *De Boomgaard* die vooruitliep op de toekomst.⁸¹

De verschillende receptie van de dichter René de Clercq in *De Boomgaard* en *De Week* laat zien hoe de opvattingen van Roosbroeck en Ressler vorm kregen in de literaire kritiek.⁸² *De Week* verkoos het 'gespierde gedicht van De Clercq' boven 'een benauwd vers van Van de Woestijne', net zoals het de volkse signatuur van *Roode Schavak* (van Victor de Meyere, van wie *De Week* in april-mei 1910 *De Meezenvanger* in feuilleton publiceerde) prefereerde boven 'een geciseleerd zinnetje van Teirlinck'.⁸³ In 1909 bracht De Clercq de bundel *Toortsen* uit. *De Week* gaf toe dat de gedichten

⁷⁶ Stefan van den Bossche, *De wereld is zoo schoon waarvan wij dromen. Jan van Nijlen. Biografie*. Lannoo, Tielt 2005, p. 254-255.

⁷⁷ Herman van Puymbrouck, 'René de Clercq', in: *De Week*, 19 maart 1910. Zie ook Jan Greshoff, 'Brief aan mijn vriend X, die een béétje van literatuur afweet', in: *De Week*, 22 oktober 1910 voor een kritisch stuk over *De Boomgaard*.

⁷⁸ Gust van Roosbroeck, 'Een antwoord', in: *De Week*, 20 november 1909.

⁷⁹ De repliek van S.R. (Segher Rabauw, pseudoniem van Victor Ressler) volgde onder 'Een antwoord', 20 november 1909.

⁸⁰ Segher Rabauw, 'Sociale of confessionele kunst', in: *De Week*, 18 maart 1911.

⁸¹ Willem van den Berg & Piet Couttenier, *Alles is taal geworden. Geschiedenis van de Nederlandse literatuur*. Amsterdam, Bert Bakker 2009, p. 634-639.

⁸² Zie ook Matthijs de Ridder, *Ouverture 1912. Literatuur en Vlaamse Beweging aan de vooravond van de Grote Oorlog*. Antwerpen, Letterenhuis 2008, p. 93.

⁸³ Herman van Puymbrouck, 'Over miskenning', in: *De Week*, 12 februari 1910.

eenvoudig waren, maar tegelijk machtig en groots: het waren verzen die herkenbaar waren en die de Vlamingen moed en fierheid gaven. De criticus noemde daarom De Clercq ‘de dichter van zijn volk’ en *Toortsen* een bundel ‘waardoor het bloed slaat met forschen aderslag’.⁸⁴ Ook in *De Boomgaard* mocht *Toortsen* vier bladzijden kritiek ontvangen, maar de balans stond wel al vast: in *La Belgique artistique et littéraire* had De Ridder zelf de bundel oppervlakkig genoemd.⁸⁵ In *De Boomgaard* werd De Clercq erkend als een dichter, maar als een ouderwetse dichter, die nog niet begrepen had dat poëzie niet meer de functie had om moraal te verpakken. Hoe konden er nog moderne dichters zijn, vroeg *De Boomgaard* zich af, ‘die meenen dat er poezie kan te pas komen bij ’t berijmen van sociale of wijsgeerige gedachten’?⁸⁶ In *De Week* luidde de stelling juist andersom.⁸⁷ Nog in de winter van 1911 woonde Ressler een René de Clercq-avond bij die georganiseerd was door De Vlaamsche Wacht. De ‘dilettanti’ van *De Boomgaard* had hij er niet gezien. Maar het aanhoren van de doorleefde verzen van De Clercq noemde hij ‘een zeldzaam genot’.⁸⁸ Ressler’s vrouw Siska van Daelen, die er ook was, reageerde in *De Week* met nieuwe poëzie: ‘Mijn dichter, ’t lied der Toorts vergeet ik nooit’.⁸⁹

Ook in de receptie van Herman Teirlinck’s *Het ivoren aapje* (1909) werd het verschil in opvattingen duidelijk. In *De Week* werd Teirlinck beschuldigd van ‘ziekelijke neigingen’, terwijl De Ridder juist viel voor de zinnelijkheid en de sensuele, impressionistische stijl van de roman.⁹⁰

‘Nu zijn de tijden rijp’

‘Een tijdschrift is zoiets als ’t bewijs van levenskracht’, schreef Ressler in 1902 aan de Van Nu en Strakser Alfred Hegenscheidt.⁹¹ Sinds het einde van de negentiende eeuw had Ressler met het stichten van tijdschriften het Van Nu en Straks-project voortgezet en Vlaanderen willen ontvoogden, zodat het ook iets kon worden.⁹² In 1909 had hij *De Week* gelanceerd onder een versregel van

⁸⁴ ‘René de Clercq’, 19 maart 1910.

⁸⁵ Paul Kenis, ‘Toortsen’, in: *De Boomgaard* 1 (1909-1910) p. 379-383 en André de Ridder, ‘René de Clercq: Toortsen’, in: *La Belgique artistique et littéraire* 18 (1910) p. 352-353.

⁸⁶ Kenis, ‘Toortsen’, p. 379-380.

⁸⁷ Zie ook Segher Rabauw, ‘René de Clercq’, in: *De Week*, 28 januari 1911.

⁸⁸ Rabauw, ‘René de Clercq’, 28 januari 1911.

⁸⁹ Siska van Daelen, ‘Welkomstgroet’, in: *De Week*, 21 januari 1911.

⁹⁰ André de Ridder, ‘Rond “Het ivoren aapje” van Herman Teirlinck’, in: *De Boomgaard* 1 (1909-1910), p. 331-352 en ‘Boekbesprekingen’, in: *De Week*, 29 januari 1910.

⁹¹ Victor Ressler aan Alfred Hegenscheidt, 27 mei 1902.

⁹² Hans Vandevoorde, *Hoe Vlaming te zijn? Zes teksten van August Vermeylen - Jozef Deleu*. Antwerpen, Polis 2017, p. 20-24. Zie Baekelmans, ‘Tussen Keulen en Parijs’, p. 180, waar onder verwijzing naar *Van Nu en Straks* wordt gezegd: ‘Segher Rabauw was in het Antwerpse de kampioen van de nieuwe opvatting’.

Vermeulen: 'Nu zijn de tijden rijp'.⁹³ Daarmee gaf hij het nieuwe blad een stamboom. Maar het was ook een eindpunt. Na *De Week* zette Ressler de strijd met andere middelen voort. Hij richtte een volkshogeschool op, startte een Vlaamse jeugdbeweging en werd een liberaal politicus.⁹⁴ Alleen met de Lectura-reeks bouwde hij nog voort aan een Vlaams literair fonds.⁹⁵

Het adresboek van Ressler illustreert de verwevenheid tussen literatuur en politiek van zijn eigenaar.⁹⁶ Het bruine schriftje bevat de personalia van zowel verschillende schrijvers als verschillende politici. Ressler beschikte over de contactgegevens van Lode Zielens, Maurice Gilliams, Emmanuel de Bom en Maurice Roelants, maar ook over die van Albert Lilar, Robert Godding en Karel Weyler, topfiguren uit het Antwerpse liberalisme en de nationale politiek. Hij bewoog zich in twee werelden. De Vereniging van Vlaamse Letterkundigen noemde hem daarom ook geen schrijver, maar wel 'een man met een artistiek temperament'.⁹⁷ Ressler was een grensganger, met een duidelijke chronologische cesuur: vóór de Eerste Wereldoorlog domineerden de tijdschriften en de literatuur, na 1914 overheersten de actie en de politieke sfeer.

De inhoud van *De Week* weerspiegelt de verwantschap tussen literatuur en politiek, die binnen de Vlaamse Beweging diep gevoeld werd.⁹⁸ Een historicus met interesse voor politieke geschiedenis zou *De Week* evengoed kunnen gebruiken als bron voor een studie van het vooroorlogse sociaal-liberalisme.

Met dank aan Peter Laroy, Kim Descheemaeker en Hans Vandevoorde voor hun bemerkingen bij eerdere versies.

⁹³ 'Ons Doel', 4 september 1909. De beginselverklaring eindigde met het citaat uit een gedicht van Vermeulen 'Een morgen', *Van Nu en Straks* 1 (1893) p. 50.

⁹⁴ Voor de jeugdbeweging, zie Stynen, *Pol de Mont*, p. 340-343.

⁹⁵ Simons, *Het boek in Vlaanderen*, p. 248-249.

⁹⁶ Adresboek Victor Ressler.

⁹⁷ Vereniging van Vlaamse Letterkundigen, 'In memoriam Victor Ressler', 1955.

⁹⁸ Geert Buelens, Matthijs de Ridder en Jan Stuyck [red.], *De Trust der Vaderlandsliefde. Over literatuur en Vlaamse Beweging 1890-1940*. Antwerpen, AMVC-Letterenhuis 2005.